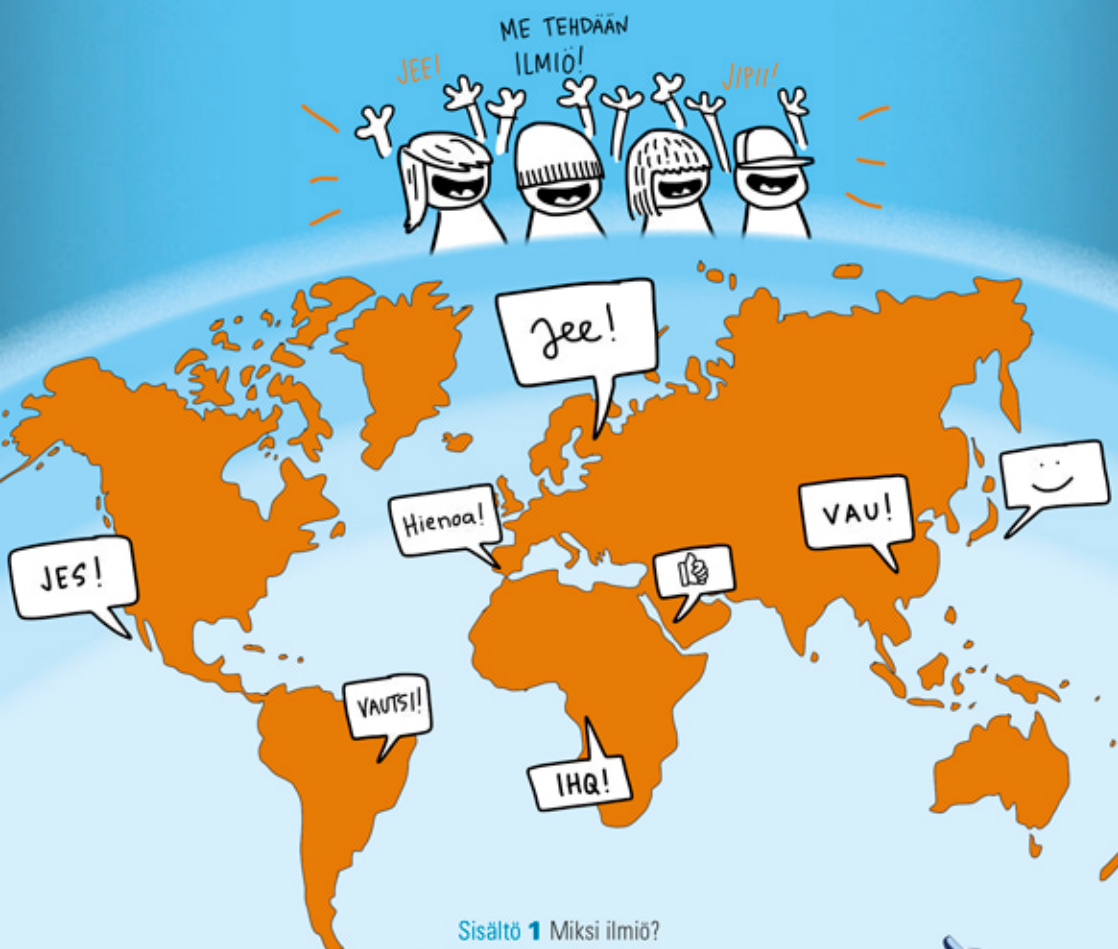


Ilmiömäinen koulu

Miten toteutat ilmiöprojektin
omassa koulussasi?



Sisältö **1** Miksi ilmiö?

2 Etäkoulu Kulkuri ja Kolin koulu

3 Ilmiönä ravintola **4** Ravintola Kulkurin pullonkaulat

5 Onnistuneen ilmiön raaka-aineet



Miksi ilmiö?

Syksyllä 2016 suomalaisissa kouluissa kääritään ilmiöhihat ylös ja ryhdytään rakentamaan monialaisia oppimiskokonaisuuksia.

Opetussuunnitelma velvoittaa

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPH, 2014) mukaan kaikkien oppilaiden opintoihin on sisällyttävä vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Oppilailla on oltava aikaa syventyä kokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Päivä ei riitä, vaan työskentelyyn on varattava aikaa.

Monialainen oppimiskokonaisuus on parhaimmillaan ilmiötyöskentelyä, jossa tutkitaan yhdessä kokonaisvaltaisia, aitoja todellisen maailman ilmiöitä. Eri näkökulmista, oppiainerajat ylittäen, oppiaineita ja sisältöjä integroiden.

Tie parempaan oppimiseen

Maailma ei ole oppiainejakoinen. Kun lapsi tutkii ympäröivää maailmaa, hän ei kiinnostu biologiasta, vaan vaikkapa sammakoista tai hyönteisistä. Ilmiössä palataan oppimisen juurille, ihmisen luontaiseen tapaan tutkia ja ottaa haltuun uusia asioita.

Ilmiö on erilainen tapa oppia. Lukemisen ja harjoitusten tekemisen asemesta tutkitaan, etsitään vastauksia ja rakennetaan tietoa aktiivisesti. Oppiminen tehostuu ja opittu jää paremmin mieleen. Ilmiöissä edetään tiedon pintaprosessoinnista kohti syväprosessointia.

Ilmiötyöskentely on parhaimmillaan ongelmakeskeistä, tutkivaa oppimista, jossa oppilaat yhdessä etsivät vastausta heitä kiinnostavaan ilmiöön liittyvään kysymykseen tai ongelmaan. Se vahvistaa taitoja, joihin oppimisen arvioinnissa tullaan yhä enemmän keskittymään: kokonaisuuksien hallintaa ja ajattelun taitoja.

Kulkurin ja Kolin ilmiö

Etäkoulu Kulkuri ja Kolin koulu toteuttivat keväällä 2015 Opetushallituksen tuella yhteisen ilmiöprojektin: Ravintola Kulkurin. Projektin aikana opittiin paljon mm. suunnittelusta, yhdessä tekemisestä, sitoutumisesta ja kokonaisuuden hallinnasta. Näitä ilmiötyöskentelyn pullonkauloja ja työskentelyn aikana syntyneitä oivalluksia jaamme tässä oppaassa. Eri-tyisesti sinulle opettaja, jotta tunnistat karikot, voit kehittää työtäsi ja saat parhaat mahdolliset ilmiöeväät oman koulusi projekteihin.



Etäkoulu Kulkuri ja Kolin koulu

Etäkoulu Kulkuri on Kansanvalistusseuran ylläpitämä ulkomailla asuvan oppilaan koulu, jossa

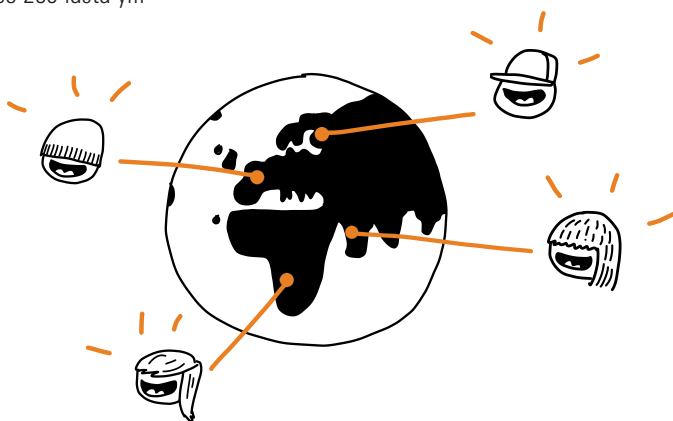
- opitaan suomen kieltä kaikkialla maailmassa
- edetään omaan tahtiin tai yhdessä muiden kanssa
- suoritetaan tarvittaessa koko perusopetuksen oppimäärä.

Peda.net-ympäristössä toimivassa Kulkuri-verkkokoulussa opiskelee 250 lasta ympäri maailmaa.

Kulkurissa on toteutettu kolmena peräkkäisenä keväänä koulun arkeen sulautuva ilmiöprojekti. Keväällä 2015 verkkokoulu lähti tutkimaan ilmiötä yhdessä suomalaisen Kolin koulun kanssa.

Kolin koulu on pieni yhtenäiskoulu Lieksan kaupungissa Itä-Suomessa. Pitkien etäisyyksien vuoksi Kolin koululaiset ovat jo konkareita monimuotoisessa oppimisessa. Digiloikasta on vaaroilla jo toivuttu, ja tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään opetuksessa monin tavoin.

Etäkoulu Kulkuri ja Kolin koulu olivat tuttuja jo ennen kevään ilmiöprojektiin ryhtymistä. Lukuvuonna 2013-2014 Kolin seitsemäsluokkalaiset opiskelivat kotitaloutta Kulkuri-verkkokoulussa. Hyvät kokemukset kannustivat jatkamaan yhteistyötä.





Ilmiönä ravintola

Alkuvuodesta 2015 Kulkurin Peda.net-ympäristöön luotiin puitteet ravintolailmiön tarkastelulle, ja sinne kutsuttiin sekä ympäri maailmaa asuvat verkkokoululaiset että Kolin koululaiset. Verkko-opettajat sisällyttivät ilmiötyöskentelyn osaksi oman oppiaineensa opetusta. Koulujen yhteisen ilmiöjakson työskentelyn ajankohdaksi valittiin maaliskuu, jolloin ravintolan suunnittelusivuilla toivottiin käyvän kova oppimisen pohinä. Oppilaita kannustettiin oman ravintolan suunnitteluun ja perustamiseen Ravintolapäivänä 16.5.2015.

Perinteisen oppiainejaon häivyttämiseksi ja projektin konkretisoimiseksi ilmiösisivusto pilkottiin osiin todellisen ravintolatyön mukaisesti. Suunnittelua varten perustetusta Kulkuri-ravintolasta löytyivät niin keittiö, ravintolasali kuin talousosastokin.

Oppiainerajojen lisäksi haluttiin kaataa myös oppimisympäristöjen aitoja. Oppilaat rakensivat ravintolaprojektia verkossa, fyysisissä oppimisympäristöissä ja omissa lähiympäristöissään. Maailmalla kulkurit kävivät muun muassa kauppahallissa ja vierailivat ravintoloissa. Ravintolapäivänä pystytettiin yhden päivän ravintoloita



niin maailmalle kuin Kolille. Kolin kylän seuraintalolla toimi varsin menestyksekkäs pop-up -ravintola Kolin Burgeri. Verkkoon syntyivät muun muassa Lego- ja Minecraft-ravintolat.



Ravintola Kulkuriin haluttiin mukaan uuden opetussuunnitelman laaja-alaisia, opetusta läpileikkaava linjoja (OPS2016-yhtymäkohdat). Koulumaailman ulkopuolelta asiantuntijaksi saatiin yrittäjä ja kokki Teresa Välimäki. Hänen kauttaan ilmiön yhdeksi tarkastelun kohteeksi nousi luontevasti työelämä ja yrittäjäyys. Välimäki vastasi verkossa oppilaiden kysymyksiin, kertoi kokin ja yrittäjän työstä sekä antoi lopuksi ilmiöprojektalaisille yhteisen videopalautteen verkossa.



Vihreän valvonnan Pertti Gröhn oli Kolin koululaisten aikaisemmin keksimä hahmo, joka esiteltiin ravintolatyön ympäristövalvojana nyt myös Kulkurin oppilaille. Kestävän elämäntavan symbolina Pertti aktivoi oppilaita tutkimaan, miten ravintola voi toimia vihreästi ja kestävästi.

Ravintola Kulkurin pullonkaulat

Etäkoulu Kulkurin ja Kolin koulun ilmiökevään aikana työskentelyssä törmättiin neljään isoon kompastuskiveen, joista voi oppia ja päästä askeleen tai kaksi lähemmäs ilmiöopiskelun ydintä.

Tiedonkulun kuilut eli riittämätön tiedonsaanti hankaloitti opettajien mahdollisuuksia tukea oppilaita, mikä vaikutti oppilaiden työskentelymotivaatioon. Hankkeen suunnittelijalta olisi toivottu enemmän ohjausta ja ajan tasalla pitämistä. Osallistujat olivat kaukana toisistaan, joten koordinoinnin ja tiedonkulun merkitys korostui. Tärkeää se on aina: kaikkien osallistujien on tiedettävä, missä työskentelyvaiheessa mennään ja mitä osallistujilta kulloinkin odotetaan.

Liian tiukka rajaaminen ja työskentelyn ohjaus tukahduttaa ilmiöoppimiseen kuuluvan tutkivan, kysyvän ja ihmettelevän asenteen ja oppilaiden valinnanvapauden. Tässä hankkeessa rajattiin teemoja ja tutkittavia asioita etukäteen, mikä tuntui varsinkin isommista oppilaista kahlitsevalta. Kompromissi, joka toisaalta antaa



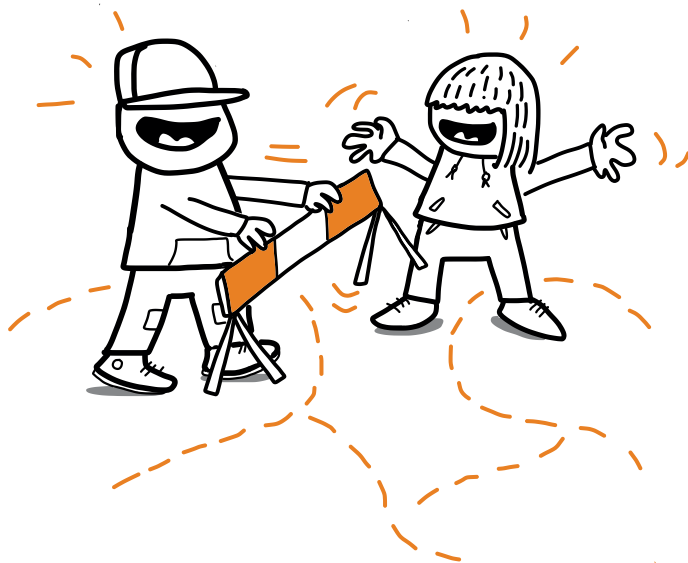
riittävästi vapauksia erilaiseen toimintaan ja toisaalta turvalliset rajat, joissa kaikki osaavat toimia, on onnistuneen ilmiötyöskentelyn kulmakivi.

Syvällinen integraatio vaatii ilmiöopetuksen toteuttajilta **huolellista suunnittelua**. Erityisen tärkeää se on, kun työskennellään pelkästään verkko-oppimisympäristössä.

Toisaalta verkko tarjoaa kaikille osallistujille yhteisen työskentelytilan, jossa suunnittelu ja keskustelu sekä erilaisten näkökulmien löytyminen ja esittely onnistuu. Verkossa luokahuoneiden ja oppiaineiden väliset seinät ja raja-aidat on helppo kaataa. Huolellista suunnittelua tarvitaan joka tapauksessa - sekä verkossa että yhteisten pöytien äärellä. Suunnitteluun on varattava aikaa ja jokaisen opettajan ja oppilaan on voitava osallistua ja saada oma äänensä kuuluviin.

Yhdessä tekeminen ja yhteinen tiedon rakentaminen samasta aiheesta onnistuu parhaiten, kun ilmiötyöskentely etenee kutakuinkin samassa tahdissa. Kulkurin ja Kolin projektissa osa verkkokoulun maailmalla olevista oppilaista teki ilmiöprojektiaan huhti-toukokuussa, kun suunniteltu ajankohta oli maaliskuu-huhtikuu. He tipahdivat pois yhdessä tekemisestä, Kollilla puolestaan muut koulukiireet hidastivat ilmiökelkkaan hyppäämistä. **Tekemisen eriaikaisuus** syö eväitä eheyttämiseltä - ellei se sitten ole suunniteltu keino oppimisen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kulkurin ja Kolin koulun ilmiössä **yhdistettiin kaksi erityistä koulua, kuusi maanosaa ja satoja oppilaita eri elämäntilanteineen ja aikavyöhykkeineen**. Reaaliaikaisuuden puute ja koulujen erilaisuus hankaloittivat ilmiöprojektin integraatiota ja oppilaiden osallistamista. Pieni on usein kaunista myös ilmiöitä tutkittaessa, ja ilmiöprojekti on parhaimmillaan pienemmän piirin ponnistus. Isot projektit vaativat onnistuakseen isomman ydinyhmän, ja isosti tekemistä kannattaa kokeilla tarpeeksi monen pienen kokeilun jälkeen.



Onnistuneen ilmiön raaka-aineet

KAIKKI MUKAAN AIHEEN VALINTAAN. Valitse oppilaiden ja kollegoiden kanssa tarkasteltavaksi ilmiö, joka koskettaa oppilaiden elämää tai kiinnostaa heitä muuten. Käytä valintaan aikaa, ja ota mahdollisimman moni mukaan. Hyvä aihe nousee arjesta ja oppilaiden ajatuksista.

SUUNNITTELE. Mitään ilmiötyöskentelyn osa-aluetta ei voi suunnitella liikaa.

KÄSIKIRJOITA. Oppilaan oppimista ei voi käsi kirjoittaa, mutta projektin etenemisen voi. Suunnittele projektin tavoite, aikataulu ja se miten tieto tavoittaa kaikki. Pohdi etukäteen myös erilaisia työmuotoja: tarvitaanko jotakin laitetta, välinettä tai ohjelmaa, jolla oppilaat ilmiötoteutuksia tekevät.

INNOSTA. Innostu ilmiötyöskentelystä ja vedä kollegasi ja oppilaat mukaan! Ota vanhemmatkin mukaan ja laajenna oppiminen koulun ulkopuolelle. Mitä useampi on mukana, sen monipuolisempaa ilmiön tarkastelusta tulee.

VARAA AIKAA. Tee asioita yhdessä ja samaan aikaan. Varaa ilmiötyöskentelyyn lukujärjestyksestä aika: tunti, päivä tai kokonainen viikko. Jos teet ilmiötä yhteistyössä koulun muiden opettajien kanssa, tai yhteistyökumppanisi on toisella paikakakunnalla, sopikaa aikataulunne samanaikaisiksi.

LUOTA OPPILAISIIN. Luota ilmiöoppimisen asiantuntijoihin - oppilaisiin - ja uskalla jättää kehukset riittävän väljiksi. Vain siten oppilaat voivat löytää yhdessä oivaltamisen ja oppimisen ilon.

SIEDÄ KAAOSTA. Siedä muutosta, epävarmuutta ja epäonnistumisia - ne kuuluvat asiaan. Alkuvaiheen kaaoksesta nousee lopussa loistavia tuotoksia.

VIESTI. Vuorovaikutus ja tiedon yhteinen rakentaminen ei synny itsestään, vaan se pitää suunnitella. Ole aktiivinen ja ota selvää, mitä, missä ja milloin tapahtuu. Aktivoi projektissa mukana olevia ja tiedota aina kun siihen on aihetta - eli lähestulkoon jatkuvasti. Valitse viestinnän työkalut vastaanottajan mukaan: uuden alustan tai verkkoympäristön käyttö ei ole perusteltua, jos postit -lappu luokan ilmoitus- taululla on tehokkaampi.

PIENI ON KAUNISTA. Aloita pienestä. Ilmiötyöskentely yhden oppilasryhmän kanssa on helposti monistettavissa seuraavana vuonna uudelle ryhmälle. Mallin jakaminen kollegalle parastettavaksi käy myös näppärästi.

ISO ON MAHDOLLISTA. 1000 oppilaan koulun yhteinen ilmiöprojekti voi olla organisoimisen kannalta uuvuttavaa. Tarvitaan monta opettajaa ja langat käsissään pitävä koordinaattori tai ydinryhmä, joka huolehtii ilmiötyöskentelyn käytännön asioista ja sujuvuudesta.

TEE YHTEISTYÖTÄ. Ilmiöprojekti on oiva tilaisuus tiivistää opettajien yhteistyötä ja kokeilla vaikkapa yhteisopettajuutta. Näe yhteisopettajuudessa mahdollisuus kehittää ja jakaa omaa ammattitaitoasi. Yhdessä tekeminen on myös hauskeempaa kuin yksin puurtaminen.

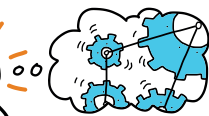
ONNISTUNUT

ilmiö

ETÄKOULU KULKURI
& KOLIN KOULU



KAIKKI MUKAAN
AIHEENVALINTAAN!



SUUNNITTELE!



KÄSI-
KIRJOITA



INNOSTA!



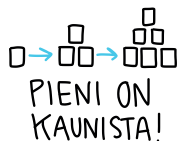
VARAA
AIKAA!

LUOTA
OPPILAISIIN!



VIESTI!

SIEDÄ
KAAOSTA!

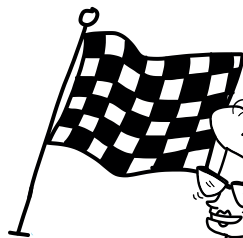


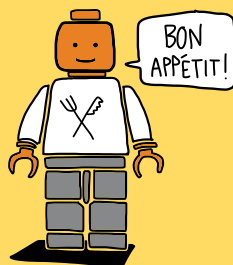
PIENI ON
KAUNISTA!



ISO ON
MAHDOLLISTA!

TEE
YHTEISTYÖTÄ!





Tekijät: Etäkoulu Kulkuri, Mirjami Rantanen ja Anni Autere-Kesti

Kuvitus: Linda Saukko-Rauta

Ulkoasu: Anssi Vaalio

KANSANVALISTUSSEURA
The Finnish Lifelong Learning Foundation



Lieksan kaupunki



OPETUSHALLITUS